

MG CELJE 1954-55

GLEDALIŠKI LIŠ

Kvaliteta
tkanin,
čista volna
z odličnim
krojem in
kompletno
velikostjo
daje naj-
boljše izdelke
in taki so
tudi vedno
najcenejši,
zaradi tega
zahtevajte
povsod
izdelke
znamke
» T O P E R «

toPER celje

TOVARNA PERILA,
KONFEKCIJE, PREŠITIH ODEJ TER PLETENIN

*

Tel.: 22-31, 22-32 — Poštni predal 3 — Brzjav TOPER Celje

GLEDALIŠKI LIST

MESTNEGA GLEDALIŠČA

V CELJU • SEZONA 1954-55

LETO IX • ŠTEVILKA 3

U G O B E T T I

ZLOČIN NA KOZJEM OTOKU

Druga premiera v sezoni 1954-55 in petnajsta premiera v
novi gledališki hiši

PREMIERA V SOBOTO, 2. OKTOBRA 1954 OB 20

U G O B E T T I

ZLOČIN NA KOZJEM OTOKU

DRAMA V TREH DEJANJIH

Prevod: *Ivan Šavli* — Režija: *Branko Gombač* — Scena:
Marjan Pliberšek — Kostumi: *Alenka Bartel-Serševa*

N A S T O P A J O :

Agata	Mara Černetova
Silvia	Mina Jerajeva
Pia	Marija Goršičeva
Angelo	Janez Škof
Edvardo	Avgust Sedej

Tehnično vodstvo: arh. Sveta Jovanović — Inspicent: Tone
Vrabl — Suflerka: Tilka Svetelškova — Lasuljar: Vinko
Tajnšek — Lasuljarka: Pavla Gradišnikova — Razsvetljava:
Bogo Les — Odrski mojster: Franjo Cesar — Mizarska dela:
Franc Klobučar in Maks Bukovec — Slikarska dela: Ivan
Dečman — Krojaška dela pod vodstvom Amalije Palirjeve
in Jožeta Gobca.

Ugo Betti

RESNIČNO ŽIVLJENJE ALI UMETNA KONSTRUKCIJA

Med bistveno značilnimi potezami sodobne umetnosti, zlasti sodobne književnosti — vzeto v svetovnem merilu — moramo na prvem mestu imenovati težnjo po »atomiziranju« človeške psihe. Metoda ustvarjanja je psihoanaliza. Da bi lahko pisatelj pokazal človeka v jasni celotni podobi, njegovo psiho najprej razčlenja, jo drobi, raziskuje in opisuje posamezne najmanjše drobce, da bi nato celota, sestavljena iz teh drobcev, bila čim bolj plastična, nadrobno karakterizirana, to se pravi: enkratna, zanimiva, pomembna.

V dramatik, ki je kljub vsem svoboščinam in odstopanjem od klasične dramaturgije vendarle v mnogočem vezana in vključena v zakone dramske forme, prevladujeta v najnovejšem času dva tipa: prvi je tako imenovana retrospektivna drama. Po asociativnih psiholoških zakonitostih se sedanje dogajanje drame vrača v najrazličnejša pretekla obdobja, prikazuje pretekle dogodke in s pomočjo teh skokov v preteklost, iz posameznih nadrobno obravnavanih in prikazanih fragmentov, sestavlja enovito podobo dramskih oseb.

Ta drama je v formalnem sorodstvu z ibsensko dramo. Tudi tu imamo neko dvotirnost dogodkov. Tudi tu se nam karakterji razgaljajo z dveh strani: iz sedanjih in preteklih dogodkov, iz posledic preteklih dogodkov, iz vplivov, ki so jih imeli in jih imajo pretekli dogodki na sedanje, ter iz stanj in zapletov, ki nastajajo v sedanjih dogodkih zaradi odkrivanja preteklosti. Toda tu tečeta ti dve liniji dosledno vzporedno. Ibsenska drama še ne pozna skokov in asociativnih zvez v tem smislu kot recimo millerjevska drama. Pri Ibsenu: dve vzporedni liniji, ki kot enačaj vodita do neke dokončne resnice in slike, pri Millerju pa: določeno število v času in prostoru svobodno izbranih drobcev, ki pa so vsi usodno pomembni in za bistvo stvari nepogrešljivi, iz katerih se nato sama strne slika celote.

Pred gledalcem stoje do kraja razgaljeni ljudje, ki pred njim, gledalcem nimajo več niti najmanjše skrivnosti.

Drugemu tipu drame, ki ga pogosto srečamo pri modernih pisateljih, je nekoliko težko dati docela ustrezno oznako. Gre za dramska dela, v katerih pisatelj postavi osebe v docela nenavadne, življenjsko dostikrat komaj možne in verjetne okoliščine in to zato, da bi jih v tej izredni situaciji lahko do kraja razgalil, razčlenil, in jih bralcu ter gledalcu do vseh skrivnosti in globin razkazal. Te okoliščine, situacije, v katere pisatelj postavi dramske osebe, pa so v teh primerih redno umetno skonstruirane. Navadno se skupina različnih ljudi znajde iznenada v smrtni nevarnosti, iz oči v oči s smrtjo, od katere jih loči ravno še toliko časa, da se v smrtnem strahu, v borbi za rešitev, v agoničnih krčih s a m i razkrijejo in do kraja razgalijo.

V svetovni književnosti, tako v epiki kot dramatik, je veliko takih ali vsaj podobnih primerov. Treba je samo pogledati literaturo, ki obravnava revolucije in vojne. Toda tu je stvar drugačna: tu gre po večini za borce, revolucionarje, skratka, za ljudi, ki so s smrtno nevarnostjo zaradi svoje borbe in zaradi svojega prepričanja računali, ki so bili na smrt takorekoč pripravljeni. Gre za ljudi, ki so nad vred-

noto življenje postavili drugo vrednoto: borbo, čast, poštenje. In to je za njihov odnos do življenja, za njihovo vedenje v smrtni nevarnosti odločilnega pomena.

Za drame, o katerih sem govoril, pa je važno, da so konstruirane tako, da ljudi v njih smrt zaloti takorekoč kot strela z jasnega, docela nepripravljeni. Skupina z vseh vetrov zbranih ljudi je postavljena pred smrt kot pred klavnico, ne v imenu neke ideje, ne v imenu neke žrtve, marveč čisto preprosto pred nasilni konec življenjske ekzistence. Zdad ostane, ali točneje, zdad zaživi do skrajnih dimenzij primarni nagon samoohranitve, živalsko primitivni strah; to slači ljudi in jih sili, da se razgaljajo bolj in da se pokažejo v resnični, bistveni podobi. Konstrukcija niti ni v tem, da se nekdo nenadoma znajde iz oči v oči s smrtjo. To je vedno možno in takih primerov ni treba z lučjo iskati. Konstrukcija je v tem, da se v tem izjemnem položaju znajdejo taki ljudje, taki karakterji, iz kakršnih pod temi posebnimi pogoji nujno in brezpogojno zrasejo nepomirljivi konflikti.

Taka je na primer ena zadnjih Priestleyevih dram, o kateri smo v Glegališkem listu že na kratko poročali: ZMAJEVO ŽRELO. Morda se ta ali oni bralec Gledališkega lista še spomni vsebine: na jahto, s katero potuje šest ljudi, pride sredi oceana radijsko sporočilo, da je eden izmed potnikov okužen z neozdravljivo boleznijo, z neke vrste kugo. Kdo je okužen, poročilo ne pove. Pove pa to, da se bodo od njega okužili vsi ostali in da bodo pomrli, preden bi mogli doseči kopno. V živalski borbi za življenje, v iskanju okuženca, v smrtnem strahu pride med potniki na jahti do konfliktov, v katerem se ti do včeraj »spodobni« člani človeške družbe pokažejo taki, kakršni v bistvu so. Primer je izrazita konstrukcija: predsem bi danes komaj našli bolezen, kakršno omenja Priestley, s sodobnimi prometnimi sredstvi bi bilo mogoče ljudi rešiti z jahte in okuženca izolirati in tako naprej. Toda vse to brez pridržka aprobiramo, ker uvidimo, da je situacija pisatelju kot retorta, v kateri izoblikuje z umetniškimi sredstvi žive, zanimive, enkratne ljudi. Podobno je s Susaneckovo dramo CESTA V CAVARCERE, ki smo jo imeli lani v okvirnem repertoarnem načrtu, vendar do uprizoritve ni prišlo. Primere bi lahko navajali v nedogled, vendar to ni namen teh vrstic.

Moderna drama, kakršno sem omenil zgoraj in jo označil kot millerjevsko dramo, kot tudi ta, a kateri sem pravkar govoril, želi človeško psiho čim bolj razbiti, »zatimizirati« in upodobiti vso zapletenost sodobnega človeka.

Tudi pri Bettijevi drami ZLOČIN NA KOZJEM OTOKU je osnova skonstruirana. »Beg v samoto«, kakršnega nam slika Betti, je v teh okoliščinah komajda verjeten. Toda avtorju je potreben, da pod izrednim vplivom primitivne okolice, samote in nepotešene erotične sle v njegovi drami zažive in se razgalijo ljudje, ki bi se tako ne mogli razgaliti v nobeni drugi, nemara bolj življenjski in verjetni, toda ne tako usodni situaciji. Skonstruirana situacija v Bettijevem ZLOČINU NA KOZJEM

OTOKU za osebe, ki jih pisatelj vanjo postavi, ni usodna v smislu neizbežne smrti, marveč v nekem drugem smislu. V tem, da taka, kakršna je, iztrgana iz razrvanega in razbitega življenja sodobnega sveta in odmaknjena kot na neki neznani nenaseljeni planet, eliminira v ljudeh, ki so vanjo postavljeni, vse, razen primarnih nagonov. Bettiju torej ne gre za dosledno psihoanalizo, ne gre mu za plastične in vsestranske karakterne profile dramskih junakov, marveč zato, da jih naslika takorekoč z eno samo kruto poudarjeno potezo. Ta poteza, ali točneje, izhodišče za slikanje mu je primarni, elementarni nagon, ki uravnava odnose med spoloma. Ta nagon mu je kot leča, skozi katero gledamo karakterje njegovih dramskih oseb. Osnovna poteza značajev je zarisana tako ostro in globoko, da kljub formalni enodimenzionalnosti dobe plastično in jasnost.

Bettijeve osebe potemtakem niso dosledno realistične, prav tako ne odnosi med njimi. Osnovna realistična črta ima simbolistična osenčenja.

ZLOČIN NA KOZJEM OTOKU uprizarjajo na vsem svetu z velikim uspehom, vendar se povsod najdejo tudi ljudje, ki delo odklanjajo... Betti jim je preveč drzen, preveč prostodušno odkritosrčen, pretrd. Nekateri celo pravijo, da je neusmiljen in brutalen. Pa ni tako. Betti piše resnico. Odgrinja zastor konvencionalne morale, ki je zastiral in skrival vse prej kot idilično sliko.

V Celju uprizarjamo ZLOČIN NA KOZJEM OTOKU v prvi vrsti zato, ker je dobra drama. Nadalje zato, ker dela s tako tematiko in dela v takem stilu že dolgo ni bilo na repertoarju našega gledališča. In končno zato, ker je čas, da spoznamo vsaj enega sodobnega italijanskega dramatika.

Lojze Filipič

U. Betti: »Zločin na Kozjem otoku« v uprizoritvi SNG za STT v Trstu, sezona 1953-54

S P O M I N N A U G A B E T T I J A

Star pregovor pravi, da imajo knjige svoje usode, toda prav tako jih imajo dramatiki. Pred menoj na mizi leži nekaj dramskih del Uga Bettija, ki je lani tako nenadoma umrl. Spoznala sva se 3. februarja 1942. leta v Rimu, kamor sem se umaknil pred fašistično policijo. Dan najinega prvega srečanja je z drobnopisavo skupaj s toplim posvetilom napisal v svojo dramo »Gospodarica«, ki mi jo je takrat poklonil v spomin. Seznanil me je z njim prof. Luigi Salvini, ki se je skupaj s prof. Urbanijem in drugimi že pred vojno trudil, da seznanja italijansko javnost s članki in prevodi iz slovenske književnosti. Bili so hudi časi in Slovincu je bilo težko najti Italijana, s katerim bi mogel govoriti. Ne trdim, da jih ni bilo več, kot sem jih spoznal, toda fašistični teror je budno pazil tudi na vsakega Italijana, ki bi izpričal kakšno simpatijo za Jugoslovana, zlasti še za Slovenca. Med tiste, ki svojih simpatij do nas niso zatajili, je treba šteti vsaj nekaj italijanskih slavistov-profesorjev, ki so človeku tudi priskočili na pomoč, kolikor so seveda mogli. Ta »slavistična linija« je povezala tudi Bettija in mene.

Po vojni se je poznanstvo po isti liniji obnovilo. Ugo Betti, ki še menda doslej ni našel v svoji domovini tistega priznanja, ki mu kot pisatelju po vsej pravici gre, si je želel, da bi bil uprizorjen na slovenskem (ali pa sploh na kakšnem jugoslovanskem) odru. Spričo političnih razmer v Italiji in odnosa do nas, ki ga ima oficialna politika, to vsekakor ni bila konjunkturistična želja, še manj pa kakšna druga preračunljiva, kajti Betti je doživel priznanja v Nemčiji in Franciji, najlepšega pa mu je dal znani angleški vseučiliški profesor Nicoll, gledališki in dramaturški znanstvenik svetovnega slovesa, ko mu je v svoji knjigi »Svetovna drama« (World-Drama) posvetil odlično mesto in oceno. Ugo Betti je po Pirandellu umetniško najpomembnejši in najgloblji italijanski dramatik, čeprav v domačem repertoarju ni tako popularen kakor razni bulvarski igrepisci, ki znajo laskati občinstvu in zvezdnikom raznih gledaliških kompanij. Nedvomno bo Ugo Betti tudi doma doživel kmalu tisto priznanje, ki mu po vsej pravici gre in za katerega se je moral vse življenje boriti z vsem svojim literarnim delom. Vse življenje je neumorno ustvarjal ter napisal celo vrsto dramatskih del, dram in komedij, ki pa zahtevajo substilnih igralcev in prav tako izbrano občinstvo.

Pred menoj na mizi leži list iz neke revije, v kateri je napisal članek o njem Giorgio Prospero. List mi je poleg lista iz tednika »La fiera letteraria« poslal pred leti pokojnik na mojo prošnjo, ker sem se hotel temeljiteje seznaniti z njegovim delom, hkrati pa sem mu obljubil, da ga bom takrat, ko bo katero jugoslovansko gledališče uprizorilo njegovo delo, predstavil s člankom o njegovem delu. Danes že pišem po njegovi smrti in moj članek je skromna osmrtnica za pisatelja Evropejca in svetovljana. Na listu iz revije je njegova celostranska podoba. Izrezana je iz fotografije in ga kaže v koraku. Reporter ga je moral ujeti v razgovoru z nekom, kajti usta so na pol odprta, glava visoko

vzravnana, pogled oči oster in napet, desna noga pa stopa v odločnem koraku. Čelo je visoko, lasje na straneh že osiveli. Kaj neki je mogel govoriti v hipu, ko ga je ujel reporter v svoj fotografski aparat?

Slika odgovarja tudi na to: z obema rokama drži odprto knjigo dramatskih del A. P. Čehova v italijanskem prevodu. Natančno se vidi naslov knjige: »Čehov Teatro«. Slika pove več, kakor bi kdo na prvi pogled mislil. Izpričuje njegovo ljubezen do Čehova, s čigar knjigo se je dal morda po naključju, morda pa vendarle hote fotografirati, saj slika vpliva demonstrativno in manifestativno. Iz tega ali onega njegovega dela se da sklepati, da mu je moral biti Čehov zelo pri srcu, da je moral čutili do njega neko sorodnost, kajti tudi v Bettijevi dramatik je precej humorja, lirike in občutij. Iz njegovega dela veje topli humanizem s precej pesimistično noto. V Čehovu je več optimizma. Čehov je bil ljudski zdravnik, Betti pa sodnik, ki je iz mnogih sodnih aktov mogel spoznavati strahotne zločine in tragične človeške usode, ki so mu mogle velikokrat izpodkopavati vero v družbo in ljudi. Vse življenje je z vsem svojim literarnim delom stal nekje ob strani, sam zase kot nepoboljšljiv individualist, ki ga niti fašistična era, v kateri se je Pirandello spretno znašel, ni mogla počrediti, kakor bi dejal Nietzsche. Hodil je svoja pota in pisal, kakor je občutil, pisal »brez usmiljenja, ker mu je ugajalo biti nepopularen«, trditev, ki jo je zapisal Prospero kot naslov svojemu članku. Ne brez usmiljenja, to ni res, ker je bilo v njem bridko, a globoko sočutje do nesrečne človeške kreature, ki pa jo je risal in oblikoval v svojih delih ne glede na levo in desno, kolikor mu je pač to bilo v danih okoliščinah mogoče.

Ugo Betti se je bil rodil 4. februarja 1892. leta v Camerinu. Oče je bil zdravnik, stari oče »cavalier Leopardo« prav tako, poleg tega pa celo dolga leta rektor na tamošnjem vseučilišču. Osemleten je šel v Pausolo, od tam pa v Parmo, kjer je oče postal ravnatelj bolnišnice. Desetletnik se je bodoči sodnik prvič srečal z zakonom: neki trgovec ga je obdolžil, da mu je z diamantom prerezal šipo in oče je moral plačati štirideset lir kazni. Ugledno meščansko družino je ta »sramota« zelo zadela. Morda je že ta mladostni dogodek odločilno vplival nanj, da pozneje kot mož po še bridkejših spoznanjih sodne prakse ni veroval več v pravičnost.

»Ne verjamem v pravičnost!« je trdil, čeprav je bilo to v hudem nasprotju s sodnikom Bettijem, ki je postal naposled član rimskega prizivnega sodišča. Morda pa ravno zato, ker se je zavedal in tudi velikokrat spoznal, da je sodišče v raznih okoliščinah tudi krivično. Gledal je nanj realistično in z neko ironijo dejal: »Sodišče je mestni stražnik, ki ureja družbeni promet in pošilja te na levo, druge pa na desnico!«

Mladi Betti je bil čudna zmes pesniškega sanjača in športnika, saj je bil nogometaš in pri neki plavalni tekmi v Genovi je celo zmagal. Rad bi bil študiral literaturo, ker pa v domačem mestu ni bilo filozofske fakultete, se je vpisal na pravno, ker se mu je zdela za njegove bodoče literarne cilje še najbližja. S študijem se sprva ni preveč ukvarjal, marveč je živel precej živo življenje visokošolca na plesih in pri kvartanju. Že takrat je začel živeti v nasprotju s svojo okolico, saj so ga vznemirjale in prešinjale razne anarhistične in socialistične ideje, ki so bile seveda strah in groza meščanskega in malomeščanskega okolja,

v katerem je živel. Videti je, da mu je mladostni opozicionalizem in protestantizem ugajal. Takšnega ga je zajela prva svetovna vojna. Življenje v provinci mu je bržkone presedalo, zato se je prostovoljno javil med kolesarje, od koder pa so ga premestili k poljskemu topništvu. Pred odhodom na fronto jo je v nekem pretepu pošteno izkupil, da je hodil po mestu z obvezano glavo. Dogodkov in senzacij željno mesto je videlo v njem prvega ranjenca s fronte. Tako so se navduševali za svojega »junaka«, da jim nitj ni mogel dopovedati, kako in kaj je pravzaprav z njegovo rano. Toda to ni bila edina hlestakovščina v njegovi mladosti. Nista minili dve leti, ko so ga imeli za mrtvega in ga slavili kot svojega junaka. »Gazzetta di Parma« je objavila celo pisma častnikov, ki so poveljevali poročnika Bettija in ga dajali drugim za zgled. Poročnik Betti pa je bil v resnici živ. V bitki pri Kobaridu je bil na opazovališču, zgubil je stik z baterijo in se v stiski priključil stotnji pešcev, s katero se je boril do zadnjega naboja. V zmedu umika se je štiri mesece potikal iz taborišča v taborišče, ne da bi dal kakšen glas od sebe. Zato so bili prepričani, da je padel. Bili so tudi meseci hude preizkušnje, saj je naposled prišel v ujetništvo. Glad in preiskave in usmrčitve. Zgodilo se je, da so koga ustrelili zaradi malenkosti. Vojni ujetnik Betti se je začel zapirati vase. Premišljevanja, samota in doživljaji v vojni in ujetništvu so odločilno vplivali na razvoj njegovega človeškega in pisateljskega značaja. Njegove pesmi pričajo o veliki občutljivosti in odzivnosti. Zdaj je hotel na vsak način postati pesnik. Sanjaril je, da bi dobil stolico na univerzi, naposled pa je šel za sodnika v manjše kraje v parmski okolici, dokler ni dobil službe v Parmi sami. Dramatične zgodbe, ki jih je našel v sodnih aktih in razpravah, so ga gotovo izzivale k dramatiki. S prvo dramo »Gospodarica (La padrona) je doživel izreden uspeh, pač pa jo je skupil z naslednjo »Ženska na grbu« (La donna sullo scudo), ki jo je napisal skupaj s C. Gilbertinijem. Del občinstva je živčgal in na galeriji sploh niso vedeli, da stoji avtor med njimi. Delo je uprizorila gledališka družina rusko-italijanske igralka Pavlove.

Kljub neuspehu se je vendarle odslej posvetil predvsem dramatiki in napisal celo vrsto dram in komedij. Ne bi jih mogli šteti med običajni realizem, čeprav so tu in tam celo naturalistična mesta v njih, toda Betti skuša v njih pokazati predvsem notranjo stran svojih junakov, ki v življenju ne delajo tega, kar bi radi in hoteli. Pri tem jih ne ovirajo le kakšne vnanje okoliščine, marveč zavore, ki so v njih notranjosti, v njih duševnosti in značaju. Marsikakšno snov mu je dala njegova sodna praksa, toda v svojem delu jo je tako preoblikoval, da je izjavljal, da so sodni akti vplivali nanj le na splošno in posredno, ne pa v posameznostih, ki so plod njegove fantazije in njegovega gledanja na ljudi, na njih usode in življenje. Zdaj zmoti njegove junake kakšna posebnost in radovednost, zdaj naslada in strast. V svojih najboljših delih ne išče neposrednega priznanja povprečnega občinstva, zato se je vse življenje boril z njim, ker mu je poleg lepega povedal tudi marsikaj bridkega in neprijetnega. Zavoljo tega so bile reakcije občinstva zoper njegova dela včasih tako ostre.

Bil je silno delaven. Pisal je svoja dela v neki na zunaj nevidni, a silni notranji ekstazi, o kateri priča način njegovega dela. Njegov

drobno pisani koncept je zelo raztegnjen in obširen. Ko je pisal, se ni oziral ne na dolžino dialoga ne na prizore, ki jih je urejal šele naknadno. Ko je imel pred seboj napisano vse, je začel to gradivo urejevati z razno-barvnimi svinčniki. Tisto, kar naj pride v prvo dejanje, je zaznamoval z rdečim, z modrim, kar naj pride v drugo dejanje, z rjavim za tretje, z vijoličastim za četrto dejanje in z zelenim je zaznamoval tisto, kar naj gre kot rdeča nit skozi vse delo. Rezal je, povezoval in črtal. Šele nato je začel prepisovati na lepo in po vrstnem redu od prizora do prizora in od dejanja do dejanja. Če si govoril z njim, tega ustvarjalnega nemira in nereda nisi mogel opaziti. Bil je miren in organiziran, zmožen, da na dolgo in pogreznjen vase premišljuje in sanja dejanja in ljudi svojih dram in komedij. Vstajal je rano, bil reden v vsakdanjem življenju, delal je tudi popoldne, igral tenis, zvečer pa je rad zahajal v gledališče. Dva človeka sta bila v njem — sodnik-uradnik in dramatik-pesnik. Slika, ki ga kaže v sodniškem plašču za uradno mizo, se zelo razlikuje od one, na kateri drži dela Čehova v rokah. Tu je ves živ, ves topel, ves v svojem elementu, pesnik in dramatik, tam pa so oči trudne, čelo močno nagubano in iz vsega obraza veje nekaj, kar pravi: »Hude so te stvari! Tudi jaz sem le prometni stražnik slepe pravice!«

Kot pesnik je bil pristaš svobodnega stiha. V dramatiki ga nekateri označujejo kot zastopnika simboličnega realizma. V »Gospodarici« so osebe risane s širokimi potezami in nagibljejo k tipizaciji. V »Pristaniškem hotelu« (Un albergo sul porto) deli ljudi med tiste, ki pobjedijo, čó se razjezijo. To je tipično bettijevsko razlikovanje značajev. V tej drami je nekaj sorodnega občutja kakor v drami Gorkega »Na dnu«, čeprav se sicer zelo razlikujeta med seboj. Gorki je v svoji drami polemičen in poudarja socialno plat, Betti pa liričen in občutje življenja je v njej toliko širše, ker ni socialno označeno. V drami »Udor v lačjedelnici« (Frana allo Scalò Nord, 1932) mora sodnik Parsc odločati o krivdi Gauckera, ki bi naj bil odgovoren za udor pri gradnji ladjedelnice, v katerem je našlo smrt več delavcev. Po mrtvih črkah zakonika sodnik ne najde krivde, toda krivda je kljub temu, kriv pa ni le eden, temveč mnogi, celo življenje samo, toda vsem je treba prizanesti, vsem izpričati usmiljenje. Ne gre le za odgovornost, marveč tudi za usmiljenje. Dejanje drame se godi v nekem tujem mestu, v katerem živijo ljudje iz različnih krajev in so različnih narodnosti, kakor da bi avtor skušal vprašanje krivde posplošiti na ves svet. Ravno v tej drami je Betti naravnost programatično izpovedal svoj svetovljanski humanizem. Delo sodi med najznačilnejše in najboljše, kar jih je napisal.

V »Lovcu na race« (Il cacciatore di anatre, 1940) se Marko bori za ideal neke višje pravičnosti. Vse dejanje je tesno povezano okrog glavnega junaka, ki je ves prešinjen od ljubezni do Fauste, bettijevske podobe ibsenske Solvejg («Peer Gynt») in dantejevske Beatrice. Tudi to delo je polno razmišljanj in poetične dialektike, ki nalaga gledališču težke naloge. Nedvomno je, da Bettijeva dramatika išče prav svojih igralcev, ki morajo odkriti značaj in stil njegove umetnosti — nekaj podobnega, kakor je to bilo pri Čehovu. Morda je globoka čustvenost s pronikavnim razmišljanjem ravno slovenskemu (in slovanskemu) igralcu še posebej blizu. Z običajno konverzacijsko igro in govorom, ki sta v nekaterih sodobnih, zlasti meščanskih bulvarskih gledaliških

postala zelo površna in ohlapna, ne dosežeš pri Bettiju nič. Premalo sta zanj gledališka virtuoznost in artizem.

Nekateri kritiki so iskali pri njem vplive d'Annunzia, Benellija, Pirandella, Maeterlincka, Čehova, Gorkega, Tolstoja itd., ker zaradi svojega slabega posluha pač niso znali sami odkriti pisateljeve izvirnosti ter so se zato »učeno« sukali okrog »vplivov«, ne da bi pri tem pomislili, da gre le za posamezne sorodne poteze umetniškega in človeškega značaja. Iz vsega Bettijevega literarnega dela se vedno bolj kristalizira njegova izvrstna umetniška osebnost, polna protislovij sicer, a prav zato človeško in umetniško bogata. Ali ni bila morda v želji, da bi ga igrali tudi slovenski igralci, domneva, da bi morda s svojo čustveno in za slovanski značaj tako značilno meditativno-refleksivno igro, ki je tako značilna ravno za Bettijevo dramatiklo, našli po svoji poti tisto, kar si je ta Evropejec in svetovljan v dramatikli tako prizadeval?

Bettijevo dramatsko delo je obširno. Med komedijami moram omeniti »Naše sanje« (I nostri sogni, l. 1938) s katero je imel velik uspeh zlasti na Dunaju, nadalje »Neke lepe nedelje v septembru« (Una bella domenica di settembre, l. 1938), farsa »Potop« (Il diluvio, l. 1932), drama »Hiša ob vodi« (La casa sull'acqua, l. 1929), »Nedolžna Irena« (Irene innocente, l. 1950), »Zločin na Kozjem otoku« (l. 1950) itd. Napisal je poleg tega tri knjige pesmi in dva zvezka povesti. Najobširnejšo študijo o njem, ki je izšla tudi v knjigi, je napisal Emilio Barbetti (l. 1943). Za svoja dela je prejel več nagrad (nagrado mesta Rima l. 1930, nagrado Mondadori l. 1932 za poezijo, nagrado gledališča, akademije itd.). Vsekakor je po Pirandellu najmočnejša umetniška osebnost v italijanski dramatikli.

V enem izmed pisem (5. septembra 1951) mi je pisal, da ga bo veselilo, če bo kakšno delo uprizorjeno na jugoslovanskem odru. Zdaj ga uprizorjamo, zavedajoč se svojega kulturnega in umetniškega poslanstva, ki s posredovanjem umetniških del najlepše uveljavlja globoka načela Prešernove »Zdravljice«. Pesnik in dramatik Betti to zasluži. Žal, da se mu njegova želja uresničuje šele po smrti. In ko mu pišem s to skromno informativno besedo več mesecev po njegovi smrti tudi osmrtnico, ne morem mimo drobne, a zanj tako značilne pesmi, ki jo je že pred vojno prevedel naš pesnik dr. A. Gradnik:

Včash, v dnevih bridkosti,
nema, na moji roki, plaha
roka počiva.
»Tu sem s teboj,« mi pravi.
Vsa brezmočna trepeče
v mojih dlanih, ptička presrečna.

Ko bo prišla ura smrti,
še naj drži mi stisnjene roke,
trdno, kakor otroku!
Drobni zvesti glas
v ogromni senci
šepetal bo: »Tukaj sem. Spavaj.«

Ali se mu je to uresničilo?

Bil je dramatik posebne vrste, nežna lirična natura, ki pa je nosila v svojih prsih dramatično gorje svojega časa in tisoč ljudskih usod, zločinov in hrepenenj in usmiljenja. Bil je Evropejec in svetovljan, toda zato nič manj dober Italijan — nasprotno. Tudi v tem je bila njegova veličina.

Pia (Z. Rodoškova), Angelo (J. Lukeš), Silvia (T. Starčeva) in Agata (E. Starčeva)

Uprizoritev Bettetijevega »Zločina na Kozjem otoku« v SNG za STT; sezona 1953-54, režija: Nada Gabrijelčičeva

Pia (Z. Rodoškova) in Edoardo (J. Fišer)

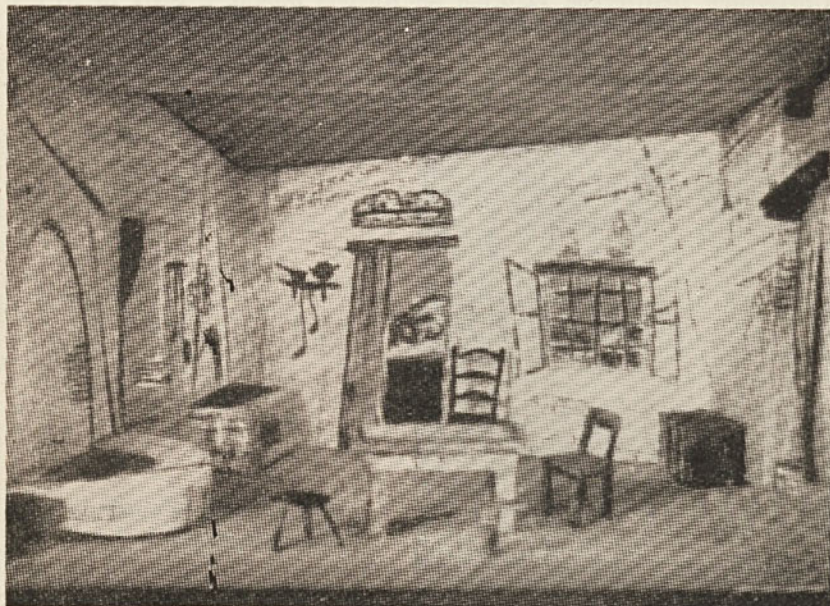
Agata (Ema Starčeva) in Silvia (Tea Starčeva)

Uprizoritev Bettijevega »Zločina na Kozjem otoku« v SNG za STT v Trstu; sezona 1953-54, režija: Nada Gabrijelčičeva

Angelo (Jožko Lukeš) in Agata (Ema Starčeva)

»Zločin na Kozjem otoku« v Schlossparktheatru v Berlinu, sezona 1953-54.

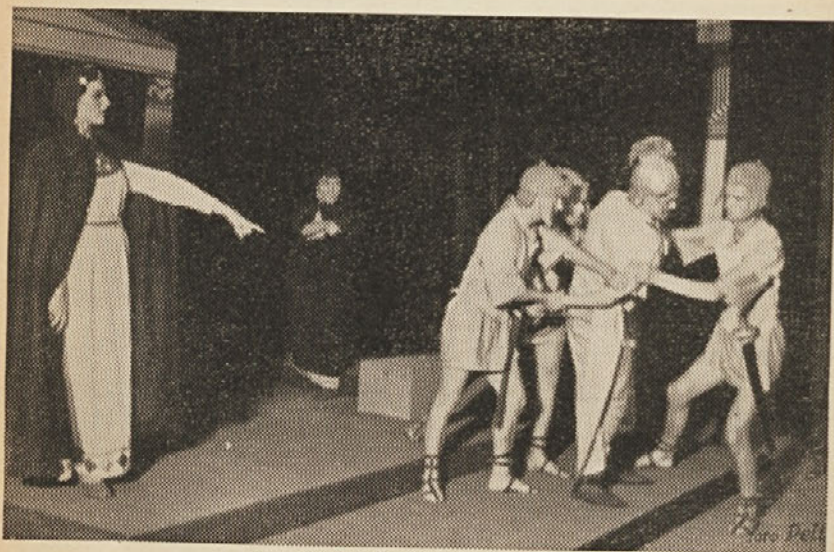
Finžgar-Mikeln: Pod svobodnim soncem — uvodna scena

J. Eržen kot Iztok in K. Maverjeva kot Teodora v 7. sliki

Prizor iz 8. slike: Svarunova smrt

Prizor iz 6. slike: Teodora da prijeti Iztoka

Papirnica

CELJSKE TISKARNE CELJE, TRG V. KONGRESA 3

in knjigarna

Od 1. aprila 1954 smo pod operativnim vodstvom Celjske tiskarne Celje. Izredno nizki režijski stroški nam omogočajo konkurenčne cene. Vabimo Vas, da se o tem prepričate, kakor tudi o naši postrežbi!

Se priporoča kolektiv!

Naročite si

LIST

GLEDALIŠKI

NA
DOM
DOBIVALI
GA
BOSTE

REDNO
PRED
PREMIERO

TOVARNA EMAJLIRANE POSODE • CELJE

BRZOJAV: EMAJL, CELJE
TELEFON: 22-71

Nudi svoje prvovrstne izdelke:

EMAJLIRANO POSODO,

*

POCINKANO POSODO,

*

BRUŠENO IN SUROVO POSODO,

*

POKOSITRENO POSODO,

*

**HIGIENIČNE
EMAJLIRANE IZDELKE,**

*

KOPALNE KADI,

*

**KOTLE IN RADIATORJE
ZA CENTRALNO KURJAVO,**

*

SENČNIKE VSEH VRST,

*

itd.

PROJEKTIVNI
BIRO
CELJE

Gregorčičeva 3
Telefon 26-70

Projektira visoke ter
nizke gradnje, interierje
in je vedno na razpo-
lago za strokovne
nasvete. Kvalitetno de-
lo in konkurenčne cene

GOSPODARSKO
PODJETJE

PIROTA

CELJE - PEČOVNIK
Telefon 27-02

Izdeluje vso
pirotehniško
galanterijo
ter pripravi
za vsako
prslavo
primeren ognjemet. Se priporočamo

MEKA

Mehanična
Tkalnica
CELJE

Največja
trgovska hiša
na Stajerskem,
veleblagovnica

LJUDSKI
MAGAZIN
CELJE

Vam nudi
bogato izbiro
tekstilnega
in trikotažnega
blaga, čevlje
vseh vrst,
igračke ter
razno drugo
blago po
najnižjih
dnevnik cenah.

Za cenjeni
obisk se
priporoča
delovni
kolektiv

LJUDSKI
MAGAZIN
CELJE

*
HOTEL

E
V
R
O
P
A

CELJE

Vam nudi dnevno
prvovrstno vino
in hrano ter se
priporoča za obisk!

*

IZDELUJEMO:
Kaloriferje, ven-
tilatorje, klima
naprave, bojlerje,
tlačne kotle vseh
vrst, velikosti in
izvedb,
električne kalori-
ferje, kondenčne
lonce od ½" do 2",
kleparske pri-
robne stroje, su-
šilne naprave in
podobno

IZVRŠUJEMO:
Montaže vseh vrst
centralnih kurjav
in sanitarnih
naprav ter vsa
stavbna kle-
parska dela
Naročila
izvršujemo hitro
in solidno

KOVINSKO
PODJETJE
CELJE

Vodnikova 6
Telefon 21-56

Velika izbira
tekstilnega blaga –
moškega in ženskega perila
Se priporoča trgovsko
podjetje

Trg V. kongresa **MANUFAKTURA** CELJE

Nudi za domači trg in izvoz:

SUROVI CINK 97.80 % Zn

CINKOV PRAH 97 % Zn total

FINI CINK 99.75% Zn

REDESTILIRANI CINK 99.85 % Zn

RAFINIRANI CINK 98.70 % Zn

CINKOVO PLOČEVINO

AVTOTIPIJSKE IN OFFSET PLOŠČE

CINKOVE PROTEKTORJE ZA KOTLE

CINKOVE PRALNICE VALOVITE

CINKOVO BELILO

ŽVEPLENO KISLINO 60° Bè

CINKARNA

CELJE

Tel.: 20-81, 20-82

Cenjene stranke opozarjamo, da vršimo
usluge z valjanjem svinca, kositra,
antimonovega svinca in srebra

ELEKTRO RADIO CENTER CELJE

Trg V. kongresa 2

Telefonska št. 21-32

Velika izbira radio aparatov elektro-
motorjev, elektroinstalacijski material
električni gospodinjski predmeti

N i z k e c e n e

Tovarna žičnih izdelkov, Celje

Ipavčeva ul. 20, telef. št. 21-43

I Z D E L U J E :

prvovrstno žično pletivo za ograje,
za drevesnice, mreže za sejanje
peska, kovinsko pohištvo, žične
transporterje, predpražnike in
vse ostale izdelke žičnega pletiva

Cene ugodne — Se priporočamo!

Valna

C E L J E

- velika izbira
- odlična kvaliteta
- lepi vzorci
- nizke cene

**Restavracija
OJSTRICA
Celje**

*

Po predstavi Vas
vabi na dobro kapljico
in okusen prigrizek

**Tkanina -
Galanterija
CELJE**

**TRGOVSKO
PODJETJE
NA VELIKO**

SAVINJA • LESNA INDUSTRIJA, CELJE

Če želite lepo urediti prostore, v katerih živite in delate, se obrnite na nas! Nudimo Vam družinske spalnice iz vseh vrst furnirja, mehke spalnice, kuhinjske opreme, delovne kabinete, kavče, otomane, trodelne žimnice in vložke za postelje. Razen tega Vam nudimo mehak in trd les, plemenite in slepe furnirje vseh vrst, kakor tudi raznovrstno embalažo.

Tel. 22-76 - Prodajalna: Zidanškova 15, tel. 26-34

MED PREDSTAVO
SE ODŽEJAJTE
IN OKREPČAJTE

V GLEDALIŠKI OKREPČEVALNICI

- * nizke cene hladnih jedil *
- * velika izbira vin in *
- * slaščic žganih ter *
- brezalkoholnih pijač

**Železarna
Štore**

Štore pri Celju

proizvaja in nudi svojim
odjemalcem:

valjane proizvode: okroglo
ploščato, kvadratno, šestero-
kotno in betonsko železo;
odlitke sive litine, strojne
litine, litoželezne cevi s
pripadajočimi armaturami,
jeklarske in kovaške kokile;
vse vrste valjev iz trde litine
za potrebe črne in barvaste
metalurgije, za mlinsko in
tekstilno industrijo;
ognjeodporne izdelke: visoko-
kvalitetno šamotno opeko in
šamotni malter.

Zahtevajte katalog naših
izdelkov!

TAKI POSTOPKI NAM IZPODKOPAVAJO U G L E D V S V E T U

Ugled, ki si ga je Jugoslavija v zadnjih letih priborila v mednarodnem kulturnem in političnem življenju, na žalost po nepotrebnem izpodkopavajo nekateri pojavi in postopki, ki so vredni in potrebni javne obsodbe.

Sem sodi — verjetno na prvo mesto (prvo v negativnem, kvarnem smislu) — vrsta neurejenih vprašanj glede zaščite avtorskih pravic za inozemske umetniške ustvarjalce in neizpolnjevanje določb konvencije o zaščiti avtorskih pravic, ki jo je podpisala tudi naša država.

Naj danes navedem primer, ki pa nikakor ni osamljen.

Pred približno letom dni se mi je posrečilo dobiti od Mednarodnega biroja za zaščito avtorskih pravic v Amsterdamu (Internationaal bureau voor auteursrecht N. V., Amsterdam) nemški prevod Tiemeyerjeve drame **MLADOST PRED SODIŠČEM**. Drama je bila tako kvalitetna, da smo jo sklenili v celjskem gledališču uprizoriti. Na našo prošnjo nam je ljubljanska poslovalnica Zavoda za zaščito avtorskih pravic poslala pogodbo, ki je bila podpisana 16. januarja letos. Po tej pogodbi omenjeni zavod kot zastopnik avtorja in prevajalca »dovoljuje Mestnemu gledališču Celje predvajanje« **»MLADOSTI PRED SODIŠČEM«**, gledališče pa se obvezuje, da »plača neposredno po vsakem predvajanju omenjenega dela od kosmatega donosa posamezne predstave za avtorja besedila (dramskega pisatelja) 8%, za prevajalca 2%, skupaj 10%.«

Dva meseca po podpisu pogodbe je bila premiera, ki je, kot znano, izredno uspela in **MLADOST PRED SODIŠČEM** je še vedno na repertoarju. Rečemo lahko, da je **MLADOST PRED SODIŠČEM** najbolj uspelo odrsko delo zadnjih sezon, kajti za nami jo je uprizorilo Prešernovo gledališče Kranj, pripravljajo jo v Mariboru, Trstu, na Jesenicah in na mnogih amaterskih odrih po Sloveniji. Veseli smo bili doseženega uspeha, zdaj pa nam je nekaj temeljito skalilo naše veselje.

Dne 20. septembra smo od omenjenega Mednarodnega biroja za zaščito avtorskih pravic iz Amsterdama prejeli sicer vljudno, a hladno pismo, v katerem nam sporočajo, da so »presenečeni, ko so po naključju izvedeli, da smo **MLADOST PRED SODIŠČEM** uprizorili in to ne samo v Celju, marveč da smo gostovali tudi po drugih krajih.« Za uprizoritev, pravi pismo, nismo imeli pravno veljavnega dovoljenja in zahteva, da stvar takoj pojasnimo. Pismo se konča z besedami: »Zaradi tega resnega prestopka se nameravam pritožiti pri jugoslovanski ambasadi na Nizozemskem.«

Tako.

Pravno veljavno dovoljenje za uprizoritev naše gledališče ima. Dal nam ga je Zavod za zaščito avtorskih pravic v Ljubljani, ki je edini

pooblaščen, da v imenu gledališč in založb stopa v stik z inozemskimi avtorji in založbami.

Toda vse kaže, da je to dovoljenje samo na papirju. Iz pisma omenjenega biroja je razvidno, da je Zavod dal dovoljenje za uprizoritev v imenu avtorja oziroma založbe, ne da bi prej z njim oziroma z njo sploh stopil v stik, kaj šele, da bi se bil tudi sporazumel in pogodil.

Mi seve nismo skrivali, da uprizarjamo to nizozemsko dramo. Diplomatskemu predstavništvu njihove države v Beogradu, ki nam je ljubeznivo oskrbelo bogat material o nizozemskem gledališču in dramatikah za objavo v našem Gledališkem listu, smo na njegovo izrecno željo poslali kritike in poročila o uprizoritvi. In tudi: zakaj naj bi bili skrivali? Ne glede na to, da smo imeli avtorizacijo za to pooblaščenega državnega organa, smo mnjenja, da je kulturno tihotapstvo stvar, za katero bi med nami ne smelo biti niti govora.

Gledališče se je pogodbe držalo. Do danes smo samo za avtorja H. Tiemeyerja nakazali ljubljanski poslovalnici Zavoda znesek 31.641 din (enaintridesettisočsesstoenaštirideset dinarjev). Avtor oziroma založba pa ne le, da tantijem nista prejela — še več: o uprizoritvah nista bila niti obveščena. Zavod pa nam je dovolil izvedbo v avtorjevem imenu! V njegovem imenu, a brez njegove vednosti! Kako se bo stvar končala?

Gledališču ne preostane drugega, kot da Mednarodnemu biroju sporoči resnico. Toda kaka luč bo s tem padla na Zavod, ki v teh zadevah reprezentira Jugoslavijo v svetu? Po čigavi krivdi?

Mislím, da bo na vprašanje, kdo je kriv, moral odgovoriti Zavod za zaščito avtorskih pravic. Toliko pa je stvar že sedaj jasna, da lahko poudarimo, da za krivca ne smatramo ljubljanske poslovalnice Zavoda, dasi imamo mi neposreden stik samo z njo. Republiške poslovalnice odstopajo, kolikor vem, vse take primere centrali, ki je v Beogradu.

Človek navsezadnje razume, če se izplačila zavlačujejo, ker gre za devize. Ne morem pa razumeti, zakaj centrala Zavoda inozemskega avtorja o stvari niti ne obvesti. Ali je res tako težko napisati pismo, prositi za avtorizacijo in za odlog plačila? Prepričan sem, da bi se marsikateri avtor odrekel tantijemam, marsikatera založba bi jih znižala na simbolični znesek, če tega res ne moremo plačati. Toda molčati in čakati, češ, morda pa ne bodo izvedeli, to je nekulturno. Taki postopki nas diskreditirajo v inozemskih kulturnih krogih tako zelo, da je skrajni čas, da nekdo krivce pokliče na odgovornost. Ugotoviti je treba, ali centrala Zavoda svojega dela ne zna, noče ali ne more v redu opravljati. To je treba ugotoviti, nato pa narediti red. Če se te stvari ne bodo kar najhitreje in korenito izpremenile, bo škoda, ki zaradi tega v našem kulturnem življenju nastaja, daleč preseгла desetkratno vrednost prihranjenih deviz.

Lojze Filipič

ZGODOVINA CELJSKEGA GLEDALIŠKEGA ŽIVLJENJA

(Nadaljevanje iz VIII. letnika)

Na 10. rednem občnem zboru CPD, ki je bil dne 16. decembra 1903 v čitalnični dvorani Narodnega doma, so obravnavali več zanimivih točk, iz katerih lahko sklepamo, kako resno so mislili Salmič in njegovi sodelavci na poslanstvo celjskega gledališča.

Dr. Anton Schwab je predlagal: »Občni zbor Celjskega pevskega društva« podeli odboru pravico, pošiljati enega ali več igralcev, ako se zdi to odboru potrebno iz didaktičnih razlogov, v Ljubljano ali drugam, kjer se nudi dotičnim prilika opazovati druge igralce, njih kretanje in njih mimiko, in sicer na društvene stroške. Visokost teh diet odmeriti se prepušča pogajanju odbora z dotičnimi osebami. Naroča pa se odboru, da postopa v tem oziru varčno in da izkorišča to pravico le v najpotrebnejših slučajih.«

Glavne osebnosti takratnega igralskega kadra celjskega gledališča so bili intelektualci: odvetniki, profesorji, učitelji, privatni in državni uradniki itd. Vsi ti so imeli v času svojih študij v Gradcu, na Dunaju, v Pragi itd. priložnost zahajati v tamkajšnja gledališča, ki so bila vsa tako glede svojih repertorajev, kakor tudi glede umetniške zmogljivosti svojih igralskih ansamblov, na evropski višini. A ne samo tisti igralci takratnega celjskega gledališča, ki so imeli kot študentje avstrijskih visokih šol priložnost videti predstave visoke umetniške vrednosti, temveč tudi ostali, ki so služili svoj vojaški rok v raznih mestih avstro-ogrske monarhije, so prihajali domov precej razgledani in kot diletantje ne brez vsake podlage. Zenske moči Salmičevega ansambla so bile večinoma hčerke ali žene celjskih odvetnikov, trgovcev, učiteljev itd., ki so obiskovale po končanih šolah doma še razne tečaje (gospodinjske, glasbene, vzgojiteljske) v Gradcu ali na Dunaju, kjer so imele dovolj možnosti zahajati v tamkajšnja gledališča. Iz pripovedovanja in iz avtobiografskih zapiskov še živečih članic takratnega celjskega gledališča (Meta Baševa, Mira Karlovškova, Anka Vrečerjeva) izvemo o tem mnogo zanimivih podrobnosti. Pripovedujejo nam, s kakim navdušenjem so hodile v Burgtheater gledat nepozabne kreacije Kainza in drugih takratnih zvezdnikov gledališke umetnosti, o igralcu in režiserju Josipu Bocu je bilo znano, da je vsak svoj letni dopust uporabljal za to, da je v Gradcu in na Dunaju večer za večerom zahajal v tamkajšnja gledališča. S takšnimi ljudmi je bilo delo Salmiču, ki je prišel v Celje kot absolvent Borštnikove dramatične šole in bivši aktivni član Deželnega gledališča v Ljubljani, zelo olajšano.

S tem, da je občni zbor sprejel dr. Schwabov predlog, je CPD hotelo dati svojim članom priložnost, da svoje znanje izpopolnijo in s tem pripomorejo do višjega dviga umetniške ravni celjskega gledališča.

Petdeset let je minilo od tega pomembnega občnega zbora. Danes živimo v povsem drugačnih prilikah kot takrat, celjsko gledališče je postalo najvažnejši kulturni zavod mesta, za katerega razvoj in razcvit kaže naša ljudska oblast mnogo razumevanja s tem, da mu omogoča z

redno dotacijo ne le eksistenco, marveč tudi možnost razvoja. V mladem ansamblu današnjega gledališča je pretežna večina takih, ki niso videli do danes niti predstav naših reprezentativnih gledališč v Zagrebu, Beogradu in Dubrovniku, da o inozemstvu sploh ne govorim. Vendarle ti ljudje ustvarjajo s svojim naravnim talentom pod vodstvom požrtvovalnih režiserjev, ki jim pa prav tako manjka izkustev, ki si jih morajo pridobiti le z intenzivnim študijem v inozemstvu. Vse to stane seveda mnogo denarja — toda če bomo hoteli sodobno gledališče ne samo s sodobnim repertoarjem, marveč tudi z igralskim kadrom, v vsakem oziru doraslim zahtevam modernega teatra, bomo morali ta denar nekje najti in prepričan sem, da se bo našel in to čimprej.

Drug zanimiv predlog dr. Schwaba na omenjenem občnem zboru CPD glede celjskega gledališča, se je glasil: Ker CPD s samo vstopnino in kljub temu, da igralci za svoje nastope niso plačani, ne more kriti stroškov za najemnino dvorane, za razsvetljavo in kurjavo, za opremo posameznih predstav, za kulise, garderobo itd., naj se društvo obrne s posebno vlogo na Celjsko posojilnico in druge narodne zavode, ter jih naprosi, da skočijo društvu z denarnimi podporami na pomoč. Važnosti slovenskega gledališča za Celje in njegovo okolico pač ni treba poudariti, toda če hočemo, da ta kulturna ustanova uspeva in se razvija, je dolžnost slovenske javnosti, da mu s stalno subvencijo zagigura obstoj. Tudi ta predlog je bil soglasno in z navdušenjem sprejet.

V nadaljevanju zбора se je razvila živahna razprava o nemškem mestnem gledališču, ki prejema od magistrata visoke dotacije. Ponovno se dogaja, da igralci žalijo v tem gledališču slovensko narodnost, naši ljudje pa so kljub temu stalni obiskovalci tega »kulturnega« zavoda. Dr. Dečko, dr. Kukovec, Ivan Vavken in Rafko Salmič so vehementno nastopili proti neopravičljivi narodni mlačnosti celjskih Slovencev ter predložili naslednjo resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta:

»Občni zbor ‚Celjskega pevskega društva‘ z največjim ogorčenjem najstrože obsoja narodno mlačnost in po njej povzročeno pravo narodno izdajstvo onih celjskih in drugih krogov in posameznikov, ki ne glede na to, da se je po nekaterih igralcih celjskega nemškega gledališča na odru večkrat blatila slovenska narodnost na najnesramnejši način, še vedno zahajajo v omenjeni zvod in s tem nosijo svojo slovensko narodnost in svoj slovenski čut na prodaj. Sramota zanje! Imena onih, ki zakrivate v bodoče ta narodni greh, naj se razpolože v ‚Celjski čitalnici‘ in objavijo v slovenskem časopisju!« Uredništvo »Domovine«, ki je to resolucijo objavila, je pristavilo: »Pristavljamo samo to, da se bomo tudi mi strogo držali sklepa resolucije in brez usmiljenja javno ožigosali vsakega, pa bil kdor hoče, o katerem bomo kaj takega izvedeli.«

Ker je dotedanji koncertni pevovodja Anton Lajovic, ki je minulo sezono dvignil pevski zbor CPD na visoko umetniško razen, zapustil Celje, se je razvila o njegovem nasledniku živahna debata. Z. Andrič je

predlagal, naj bi v bodoče CPD nastopalo skupno z »Delavskim podpornim društvom,« pevovodja tega združenega zbora pa naj bi bil dr. Anton Schwab. Ivan Rebek je bil mnenja, da so skupne vaje nemogoče, ker pevci CPD ne prihajajo v prostore »Delavskega podpornega društva« izgovarjajoč se na nepripravne prostore, obratno pa pevci »Delavskega podpornega društva« neradi prihajajo k vajah CPD, kjer jim je »prenobel«.

K tem izvajanjem je pripomnil dr. Schwab: Ko je pred tremi leti prevzel pevovodstvo oziroma sam sestavil pevski zbor »Delavskega podpornega društva«, je imel namen, da pripravi tam pevce za naš zbor. Vendar se je stvar zasukala drugače. Pevski zbor »Delavskega podpornega društva« je postal samostojen in hoče tak tudi ostati. Kot pevovodja tega zbora, stvari zdaj ne more spremeniti, da bi pa prevzel zdaj še pevovodstvo CPD, je izključeno. Zaradi stanovskih dolžnosti je večkrat zadržan in to bi društveno življenje zelo oviralo. Slednjič so se sporazumeli in dr. Schwab je pristal na to, da prevzame pri CPD dolžnost koncertnega pevovodje pod pogojem, da ga bo nadomestoval prof. Jošt.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Neda Sirnikova kot Stella in Slavko Strnad kot Robert v Grünovem »Atomskem plesu«; sezona 1953-54

STATISTIČNI PREGLED PREDSTAV

		Draga Ruth	Kvadratura kroga	Cvetje v jeseni	Atentat	Bratovščina Sinjega galeba
Režiser	Ponovitev	E. Frelih	A. Hienč	B. Baranović	B. Baranović	B. Gombač
Dramaturg	Ponovitev	L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič
Inscenator	—	M. Hohnjec	S. Jovanović	S. Jovanović	M. Butina	M. Pliberšek
Kostumograf	Ponovitev	M. Jarc	S. Jovanović	M. Jarc	M. Jarc	T. Terčak
Lektor		L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič
Ostali umet. sodel.		—	—	M. Susterjeva	—	—
Glasba		—	—	J. Vreže	—	SKUD →France Prešerenec
Razčlembena vaja		—	—	1. 9. 1953	—	17. 9. 1953
Premiera	Ponovitev	Ponovitev	Ponovitev	30. 9. 1953	Ponovitev	4. 11. 1953
Predstav v Celju		1	—	15	4	20
Gostovanj		8	3	—	1	—
Skupaj		9	3	15	5	20
Skupaj predstav v Celju	114					
Gostovanj	35					
Skupaj	147					

I G R A L C I

Ime	Igralci		Draga Ruth	Kvadratura kroga	Cvetje v jeseni	Atentat
	P	N				
		Skupaj	A B C	A B C	A B C	A B C
1. Albreht Janez		115	Narednik Chuck Vincent 1 8 9	Jemeljan — 3 3	Dr. Ivan 15 — 15	
2. Božič Nada		72	Edith 1 8 9	Druga obiskovalka - Ljudmila — 3 3	Helena - Terica 15 — 15	
3. Božič Peter		84	Albert Kummer 1 8 9	Flavij — 3 3	Mlačan 15 — 15	
4. Brezigar Milan		111		Prvi gost — 3 3	Danijel 15 — 15	Avgust Bergman 4 1 5
5. Červinka Zora (hon.)		101	Dora 1 8 9	Prva obiskovalka — 3 3	Marica - Urša - Terica 15 — 15	
6. Goršič Marija		146	Ruth - Marta Seawrith 1 8 9	Ljudmila - Druga obiskovalka — 3 3	Mica - Katinka - Terica 15 — 15	Liza Bergman 4 1 5

Slepci	Mož usode Razbiti vrč	Ljubezen štirih polkovníkov	Mladost pred sodiščem	Matiček se ženi	Klobčič	Atomski ples
B. Baranovič	A. Hieng	M. Kragelj	B. Gombač	A. Hieng	B. Baranovič	A. Hieng
L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič
M. Butina	S. Jovanovič	N. Matul in M. Korun	E. Franz	S. Jovanovič	M. Butina	S. Jovanovič
M. Jarc	M. Jarc	M. Jarc	M. Jarc	M. Jarc	M. Jarc	S. Jovanovič
L. Filipič	L. Filipič	L. Filipič	B. Gombač	M. Mahnič	L. Filipič	L. Filipič
—	—	—	—	—	M. Kralj	—
—	—	B. Adamič	—	—	—	—
28. 10. 1953	4. 12. 1953	14. 1. 1954	11. 2. 1954	12. 3. 1954	27. 4. 1954	28. 5. 1954
2. 12. 1953	13. 1. 1954	10. 2. 1954	10. 3. 1954	24. 4. 1954	26. 5. 1954	23. 6. 1954
8	8	14	18	11	8	7
4	3	—	9	2	2	1
12	11	14	27	13	10	8

Bratovščina Sinjega galeba	Slepci			Mož usode - Razbiti vrč			Ljubezen štirih polkovníkov			Mladost pred sodiščem			Matiček se ženi			Klobčič			Atomski ples		
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
Barbo	Jerko			Sodnik Walter			Polkovnik Rinder Sparow						Zmešnava			Radojko			Profesor		
20 — 20	8	4	12	8	3	11	14	—	14				11	2	13	8	2	10	7	1	8
Prvo dekle				Gospa - Brigita			Dobri duh														
20 — 20				8	5	11	14 — 14														
Komandant - Mornar - Napovedalec	Zoran			Pisar			Polkovnik Breitenspiegel														
20 — 20	8	4	12	8	3	11	14 — 14														
Lorenzo	Feliks			Adam			Zli duh						Budalo			Josina			Gost		
20 — 20	8	4	12	8	3	11	14 — 14						11	2	13	8	2	10	7	1	8
	Matilda			Marta			Gospa Ikonenko			Marija Hogendorst			Roža								
	8	4	12	8	3	11	14 — 14			18 9 27			8 2 10								
Drugo dekle	Beta			Liza			Gospa Frappot			Mati			Nežka			Antuša			Nina		
20 — 20	8	4	12	8	3	11	14 — 14			18 9 27			11	2	13	8	2	10	7	1	8

Ime	Igralci		Draga Ruth			Kvadratura kroga			Cvetje v jeseni			Atentat		
	P	N	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
7. Jeraj Minca		72												
8. Jeršin Pavle		130							Zdravnik - Prvi Posavčan					
9. Krošl Marjanca		110							Dinca - Liza					
10. Novak Vlado		95						Abram	Skalar				Radijski napovedovalec	
11. Sirknik Neda		71			Marta Seawrith - Ruth			Tonja	Elvira					
12. Strnad Slavko		115			1 8 9			— 3 3	3 — 3					
13. Škof Janez		151			Poročnik Wiliam Seawrith			Vasja	Bon - Anžon - Godbenik					
14. Tomšič Viljem		82			1 8 9			— 3 3	15 — 15				Drugi Posavčan - Kalar	
15. Vrečko Bogdana		24			Miriam				Meta					
16. Duh Silvo		10			1 8 9				15 — 15					
17. Frece Danica		10												
18. Golob Ana		15							Luca					
19. Golob Janez		20							15 — 15					
20. Golob Lojze		55							Lovrica					
21. Jazbinšek Hilda		12							Elvira					
22. Jovan Franc		10							12 — 12					
23. Kalapati Vlado		10												
24. Krašovec Milan		15			Harold Simons				Zupnik Jakob					
					1 8 9				6 — 6					

Bratovščina Sinjega galeba	Slepci			Mož usode Razbiti vré			Ljubezen štirih polkovnikov			Mladost pred sodiščem			Matiček se ženi			Klobčič			Atomski ples			
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
							Trnjulčica			Ana Daalders			Tonček			Anica			Gospa Ruth			
							14 — 14			18 9 27			10 2 12			8 2 10			7 1 8			
Jakob				Mirko			Poročnik - Ruprecht			Polkovnik Frappot			Sodnik			Matiček			Jursan			Polkovnik
20 — 20				8 4 12			8 5 11			14 — 14			18 9 27			11 2 15			8 2 10			7 1 8
				Vanda			Eva			Gospa Breitenspiegel	Eva de Bruin			Rozala			Vranjica			Gost		
				8 4 12			8 5 11			14 — 14			18 9 27			11 2 15			8 2 10			7 1 8
Stražar - Prvi gost							Vid			Herzogen- burski župan						Jaka			Markina			Peters
20 — 20							8 5 11			14 — 14						11 2 15			8 2 10			7 1 8
							Brigita - Gospa			Gospa Rinder Sparow						Jerca			Jeka			Stella
							8 5 11			14 — 14						11 2 15			8 2 10			7 1 8
Braziljanec				Peter			Napoleon				Oče			Gašper			Ilija			Robert		
20 — 20				8 4 12			8 5 11				18 9 27			11 2 15			8 2 10			7 1 8		
Ante				Marko						Polkovnik Ikonenko	Piet van Doorn			Baron Naletel			Mijat			Louis		
20 — 20				8 4 12						14 — 14	18 9 27			11 2 15			8 2 10			7 1 8		
Tomo - Radio- telegrafist							Služabnik				Gerard de Wert			Tonček						Max		
20 — 20							8 5 11				18 9 27			1 — 1						7 1 8		
																			Ples			
																			8 2 10			
																			Ples			
																			8 2 10			
Franjo																			Ples			
20 — 20																			8 2 10			
Mihael																			Ples			
20 — 20																			8 2 10			

Ime	Igralci		Draga Ruth			Kvadratura kroga			Cvetje v jeseni			Atentat		
	P	N	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C
25. Krulec Franc		15							Godbenik 15 — 15					
26. Krušič Marijan		19												
27. Les Ida		8												
28. Leskovšek Jože		15							Godbenik 15 — 15					
29. Lovšin Matjaž		15												
30. Mirnik Franc		88	Sodnik Harry Wilkins 1 8 9											
31. Novak Marija		11												
32. Peer Volodja		27												
33. Puhmajster Viljem		20												
34. Sadar Angelca		15							Barba 15 — 15					
35. Sedej Avgust		35							Boštjan Presečnik 15 — 15					
36. Skof Pavla		18												
37. Spacapan Dragomira		20												
38. Urbančič Andrej		20												
39. Vernik Cvetko		35							Jakopin 15 — 15					
40. Vrabl Tone		35							Nace 15 — 15					
											OBISK REDNIH			
		45.506	2370			562			4753			325		
											TUJA			
		2.088	Vrag na vasi			595			Gorenjski slavček			399		
Skupno je gledalo predstav v Celju in na gostovanjih		47.594												

Bratovščina Sinjega galeba	Slepci	Mož usode Razbiti vrč	Ljubezen štirih polkovnikov	Mladost pred sodiščem	Matiček se ženi	Klobčič	Atomski ples
A B C	A B C	A B C	A B C	A B C	A B C	A B C	A B C
Peter							
19 — 19							
							Gost
							7 1 8
Pero							
20 — 20							
Gostilničar - Dežurni mornar	Giuseppe Grandi - Krčmar			Sodni sluga	Zužek		Gost
20 — 20	8 3 11			18 9 27	11 2 13		7 1 8
		Marjeta					
		8 3 11					
				Gerard Nickert			
				18 9 27			
Ivo							
20 — 20							
Just							
20 — 20							
						Ples	Gost
						8 2 10	7 1 8
Mileva							
20 — 20							
Jure							
20 — 20							
Mate							
20 — 20							
Drugi gost							
20 — 20							
PREDSTAV							
7940	3370	3032	4077	10.004	4238	2918	1857
GOSTOVANJA							
Gospoda Glombajevi		Traviata		Tri igre o ljubezni in ljubosumju			
384		403		567			
Razlaga: A — igrano doma, B — na gostovanjih, C — skupaj							

VI. MEDNARODNI ŠTUDENTSKI GLEDALIŠKI TEDEN V ERLANGENU

Sestič so se zbrali študentje večine evropskih narodov v malem bavarskem mestu Erlangenu, da bi izmenjali izkušnje in pokazali, kako cvete pri njih drevo gledališke umetnosti. Akademija za igralsko umetnost iz Ljubljane se je letos tretjič udeležila tega festivala.

Morda se bralci našega lista še spominjajo, da je pred dvema letoma doživela diplomatska predstava (Sallacrou: »Margareta«) te ustanove prodoren uspeh in neoporečno prvo mesto in da je lani diplomski letnik AIU ponovil ta uspeh v nič manjši meri s Strindbergovo »Gospodično Julijo«. Letos pa so študentje AIU šli na pot z nekoliko tveganim, lahko bi rekli skoraj revijskim programom. In rezultat? Zopet uspeh!

Že sem mislil, da mi ne bo dano videti tistega festivala, na katerem so moji starejši kolegi že dvakrat prepričljivo dosegli največji uspeh in mednarodno priznanje odlične igralske in ansamblske zmogljivosti. Dve zaporedni zmagi, če se smem tako izraziti, sta mi vlili dokaj radovednosti, kakšen je ta mednarodni ambient, kakšna je zmogljivost tujih študentskih igralskih skupin in kakšne so norme, oziroma merila, s katerimi ocenjujejo festivalske predstave. Slovenci smo že taksi, da smo zelo kritični in zelo ostri, kadar ocenjujemo lastno delo, in da radi ostajamo hladni ob lastnih uspehih. Upravičeno, ali neupravičeno? Ali so festivalske prireditve na tako nizki ravni, da smo v dveh preteklih letih zlahka osvojili najvišje priznanje, ali pa smo v resnici tako odlični itd. itd., kot so govorili in pisali očividci IV. in V. mednarodnega študentskega gledališkega festivala v Erlangenu? Skušal bom podati kar se da verno podobo vsega, kar sem na tem festivalu videl in doživel in posredovati nekaj zanimivih podatkov o delu študentskih odrov po svetu.

ORGANIZACIJSKA PLAT FESTIVALA

Vsekakor so imeli prireditelji festivala precej težavno nalogo, kako razvrstiti v tesen časovni okvir devetih dni kar osemnajst predstav (od tega šestnajst odrskih uprizoritev in dva filma ter prav toliko kritičnih ur, razgovorov in predavanj).

Zaradi take prenatrpanosti programa smo presedeli po dvoranah deset do dvanajst ur dnevno in tako se je zgodilo, da je marsikateremu udeležencu zaradi preutrujenosti ušla ta ali ona malenkost, pa tudi kakšna zanimivost.

Poleg dveh (včasih tudi treh) predstav dnevno v istem poslopju, je vodstvo moralo razdeliti preostali čas tudi tako, da je vsaka nastopajoča skupina prišla do potrebne tehnične in ansamblske vaje. Organizatorji festivala in tehnični kolektiv domačinov so opravili res veliko delo. Njim gre zasluga, da so priprave in izvedba predstav potekale brez večjih spodrsrlajev.

Da bi bilo obveščanje udeležencev in publike kar se da naglo, preprosto in brezhibno, je vodstvo festivala izdajalo dnevno pester ciklostiran bilten, ki je poleg dnevnega sporeda beležil vse dogodke prejšnjega dne, izvlečke iz diskusij o predstavah, intervjuje z znamenitejšimi osebnostmi itd.

Mirno lahko rečem, da so organizatorji bili dorasli nalogi, ki so si jo zastavili in da so ta festival organizacijsko izvedli brezhibno.

REPERTOAR

Težko bi bilo reči, da je bila sestava festivalskega repertoarja smotrna. Vendar pa, če upoštevamo dejstvo, da je vsaka skupina prišla z delom, ki ga je imela naštudiranega (v največ primerih nalašč za festival), je razumljivo, da glede na množino tega materiala ni bilo lahko najti takšno razvrstitev predstav, ki včasih ne bi utrujala ali celo dolgočasila. Manj pomembna ali celo popolnoma nepomembna dela so se prepletala z umetniško kvalitetnimi predstavami, te zopet z različnimi kabaretnimi in podobnimi prireditvami itd. Pri taki neenotnosti repertoarja je človek padal iz skrajnosti v skrajnost, iz enega razpoloženja v drugega in podobno. Morda so hoteli prireditelji festivala na ta način razbiti »monotonost« in »dolgočasnost« predstav, oziroma preskrbeti za odih, razvedrilo in zabavo v glavnem vedno istih gledalcev, vendar jim razen v enem primeru to ni uspelo.

Pri vsem tem se nisem mogel znebiti občutka, da so se organizatorji, in z njimi tudi lepo število udeležencev, krčevito otepali resnih problemov, psiholoških razglabljanj in resnosti nasploh. Tako na primer že v prej omenjenem biltenu človek zaman išče resno, trezno in tehtno besedo, vse so dosledno zavijali v humor in celo v norčavost. Če bi ne bilo nekaterih diskusij in predavanj, na katerih je zazvenela tudi resna in kritična beseda predvsem starejših gledaliških strokovnjakov, in nekaterih predstav, ki so kazale umetniško prizadevanje, bi obveljala ugotovitev, da smo se udeležili tedna zabave in humorja, ne pa gledališkega tedna z umetniško vrednostjo.

PREGLED IGER IN IGRALSKIH SKUPIN

Prvi so na festivalu nastopili Turki (Gençlik Tiyatrosu, Istanbul) z igro Brazilca Paschuala Carlosa Magnoa: »Jutri bo drugače«. Nekoliko solzava in na ameriški način zapletena drama. Mati: ugasla operetna zvezda, oče: marki, ki je vse premoženje zapravil, šestero otrok, babica in trije penzionisti. Nekaj otrok ima umetniške ambicije. Eden izmed sinov ubije ljubljeno žensko, ki ga ne ljubi, presedi nekaj let v zaporu in postane slaven komponist. Ena izmed hčera, angel družine, se zaljubi v črnca, zapusti nezadovoljno in z rasnimi predsodki obremenjeno družino, se poroči, rodi črnega otroka, po smrti črnega moža se vrne domov, toda brez otroka, ki ga je zaradi črne polti izpostavila pred samostanom, oče je pijanec, hiša gori, vse je narobe, na koncu umre še babica, materi najbolj priljubljeni penzionist odpotuje v domovino (veletok solza) in navsezadnje je celo črni otrok sprejet v družino.

Problem obubožane družine, ki propada, se bori sama s seboj in z rasnimi problemi, na koncu pa se vse uravna in izravna v znamenju plemenitosti in dobrote.

Drama ni zapustila nobenega globljega vtisa — morda zaradi nerazumljive turščine, skozi katero pa je vseeno udarjala raznežena in dobrohotna sentimentalnost.

Zakaj so izbrali to igro? Predvsem zato, ker prinaša in »obdeluje« toliko problemov in ker se čutijo osebam iz igre po mentaliteti močno sorodne. (Izjava Turkov.)

O uprizoritvi sami so se mnenja razhajala. Nekaterim je bilo preveč hrupa in zmede, drugi so poudarjali intenzivno igro. Predstava je dosegla 6 zaves (tolikokrat se je razgrnil zastor zaradi aplavza — festivalsko merilo uspeha!). Vendar pa nam Turki niso odkrili nič novega.

Sledila je predstava »Študijskega odra« (Studiobühne) iz Kiela. Igrali so G. Büchnerjevo komedijo »Leonce in Lena«. O tej predstavi in njenih uprizoriteljih je možna samo ena sodba: predstava sodi med najslabše na letošnjem festivalu. Zgodilo se je nekaj mučnega: poznaš avtorja, poznaš komedijo in njene osebe, a vendar kljub obvladanju jezika skoraj ne razumeš besede, kaj šele smisla stavkov ali celotnega dela. Igralcem menda ni bilo povsem jasno, kaj igrajo. Vedeli so samo to, da igrajo komedijo in da komedije publiko zabavajo. Pred predstavo so Kielčani pogumno izpovedali: Ne maramo živcev trgajočih iskri in tragedij, mi ljubimo smeh in vam prinašamo smeh. Zato se smejte in nasmejte od srca! — Veselje — to je bil njihov namen, a dali so nam dolgčas. Da ne bo nesporazuma: niso nam znali posredovati Büchnerjeve znamenite zdolgočasnosti, ki se polna humorja in duhovitosti iskri v dialogu in akcijah, temveč so verjetno pod vplivom besede in pojma »dolgočasnost« spremenili ves dialog in vsako akcijo v dobesedno dolgočasje, ki je osiromašeno za bistvene sestavine Büchnerjevega dela (bistroumnost, duhovitost in humor) vplivalo na publiko kot mōra.

Krivdo za neuspeh predstave nosi v prvi vrsti režiser, ki ni znal ustvariti ustrezne atmosfere, pa tudi igralcem ni vedel pomagati iz začaranega kroga privatne monotonosti in zaspane, prazne dolgočasnosti. Nekoliko manj krivde za neuspeh je na igralcih samih, ki jim je, razen igralci, ki je igrala dojljlo, primanjkovalo v glavnem vse, kar mora imeti dober igralec. Pokazali pa so, da radi nastopajo in da niso stopili prvič na oder.

Edina živa in zanimiva oseba je bila dojljla (njej so tudi veljali vsi pohvalni aplavzi) in Nemci niso mogli kaj, da ne bi nekoliko zlobno zapisali: Podnaslov Büchnerjeve komedije: Pravljičica o dojljli.

Še isti večer so nastopili domači študentje (Studiobühne Erlangen) s predelano in modernizirano Tieckovo pravljico: »Obuti maček«. Predstava je bila pravcati kabaret brez vsakršnih umetniških prizadevanj. Mejo med odrom in parterjem so razbili in sicer s tem, da so poslali med igralce rezonerje in »vročekrvneže«, ki so na dogodke na odru glasno reagirali, se med seboj kregali in temperamentno diskutirali o igri in sodobnih političnih in kulturnih problemih zapadnega sveta — z močnim poudarkom na razmere v lastni deželi. Težišče komedije se je s tem premaknilo z odra v dvorano — torej med publiko. Vsebina te pravljичne komedije, ki so jo uprizoritelji podnaslovili: Otroška pravljica za odrasle,

je bila drugotnega pomena. Bila je samo podlaga za neke vrste »deklaracijo« o demokratičnih in miroljubnih težnjah nemške mladine.

Kratka vsebina: Obuti maček pomaga s pomočjo klovna, ki ga preganja tiranova policija, zapostavljenemu, poštenemu in boječemu mladeniču iz bede na prestol, s katerega že prej z zvijačo odstrani tirana, upajoč, da bo mladenič dober in pravičen vladar. Toda prej dober, pošten in bojzljiv mladenič se sprevrže v še hujšega tirana, kakor hitro začuti bič v rokah in slast vladarske moči. Z bičem zapodi prijatelja in pomočnika klovna in ne prizanesa niti Obutemu mačku. Da pa se stvar ne bi končala prežalostno, se igralci uprejo režiserju, prekinejo z igro in na lastno pest uprizorijo srečen konec z zopet dobrim in prijateljskim mladeničem z utemeljitvijo, da so že siti iger s pesimističnim, grobim ali nesrečnim koncem.

V igri je mnogo trenutkov, ko igralci prenehajo igrati svoje vloge: Na oder pride režiser in vnaša popravke v igro; potem zopet eden od igralcev opazi, da se je soigralec zmotil v tekstu in zahteval, da se ponovi prizor; včasih se igralec obrne s privatnim vprašanjem na publiko ali pa ga ustavijo medklici iz dvorane. Ti medklici so pravzaprav stržen in smisel predstave. Temperamentni igralci v dvorani so primerjali vsak pomembnejši dogodek na odru s stvarnostjo današnjih dni, branili in pobijali militarizem, smešili politikante, ki si hočejo podvreči umetnost in spremeniti oder v politično tribuno, se rogali sami sebi in sedanjemu položaju svoje razkosane dežele, s pripombami niso prizanesli niti zaveznikom in tirana oz. diktatorja so spravili v zvezo s Hitlerjem, čeprav njegovega imena niso omenili. Ti besedni dvoboji, polni humorja, pa tudi cinizma in celo sarkazma, so dali predstavi neko večjo vrednost in ji pripomogli do prodornega uspeha, kljub temu, da je bila zamišljena in izvedena kot »igra s petjem«, in kljub temu, da so igralci na odru igrali zelo površno in brez pravega občutka za osnovna razpoloženja (igralec bi moral biti n. pr. utrujen, pa je s svojim nastopom in vedenjem učinkoval nasprotno).

S stališča umetnosti je bila predstava »Obuti maček« nedognana in neumetniška tvorba mladih improvizatorjev, s stališča publike, ki tokrat ni zahtevala in tudi ne pričakovala umetniškega užitka, pa dve uri trajajoča zabava in duhovita satira na kulturne in politične razmere sedanje Nemčije. Turki pa so bili navdušeni in so izjavili da bodo način režije, ki so ga videli pri tej predstavi, preizkusili v njihovem gledališču za otroke.

Študentje iz Berna (Studiobühne der Universität Bern) so nam zaigrali dve enodejanki: Grillparzerjevo komedijo »Kdo je kriv« in Betzovo krstno uprizoritev »Most«. Bernski študentje so zaigrali slabo. Vsi kritiki so se strinjali v sodbi, da sta obe enodejanki »primer krvavega diletantizma«. Verzi Grillparzerjeve komedije so bili pretežka naloga za bernske študente, da ne govorimo o kretnjah, mimiki in splošni telesni in prostorski nesproščenosti.

Igralsko so nekoliko bolj uspeli v drugi enodejanki, v simbolističnem »Mostu«. Okoli drame pa se je med gledalci razpletla živahna diskusija. Kaj je mladi avtor hotel, je bilo vsakomur bolj ali manj jasno. Na odru je del mostu, pred njim stražnik s puško, ki ne pusti nikogar čez most. Ta stražnik je predstavnik neke skrivnostne, mogočne sile, ki vlada nad svetom in ne pusti ljudem, da bi se iz tega sveta iztrgali in pričeli novo

življenje. Pred mostom se zbere gruča ljudi, ki bi rada prišla v tisti neznani in boljši svet onstran reke, toda nobena prošnja, niti grožnja ne pomaga. Stražnik ostane neomajno nem in nepremičen, razen, ko na silo odgovori s silo. Samo enemu izmed hrepenečih se posreči priti na drugo stran reke in to zato, ker se ne boji težav, naporov in nevarnosti. Vrže se v deročo in naraslo reko in jo s skrajnimi napori preplava. Vsi ostali se pred nevarnostjo umaknejo in raje nadaljujejo z malenkostnim in umazanim življenjem tostran reke. Samo neka žena, ki išče izginulega sina, za katerega sluti, da je onstran reke, premaga tisto neznano silo, utelešeno v nemem in negibnem stražniku, ona edina, trpeča in hrepeneča mati, sme brez nevarnosti čez most. (Osebe: cipa — pubertetnik — akrobat — egoist — intelektualec — mati.) Zmagata samo intelektualec s skrajno odločnostjo in pogumom in mati s prav tako skrajno in vztrajno žalostjo in hrepenenjem, ne po blagostanju zase, kot ostali, temveč s hrepenenjem po ljubezni in sreči.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Aleksander Krošl

DOMAČE GLEDALIŠKE VESTI

PRIHODNJA PREMIERA bo približno čez mesec dni. V režiji Andžeja Hienga bo uprizorjena eksperimentalna drama Luigija Pirandella **ŠEST OSEB IŠČE AVTORJA**. Scenograf je arh. S. Jovanović, nastopa pa ves ansambel. Vzporedno pripravlja isti režiser Roussinovo komedijo **LEPA HELENA**.

GOSTOVANJE V BEOGRADU. Dne 5. oktobra se bo naše gledališče odzvalo vabilu bratskega Srbskega Narodnega gledališča in uprizorilo v Beogradu Tiemeyerjevo dramo **MLADOST PRED SODIŠČEM**. O gostovanju bomo obširno poročali.

TISKOVNA NAPAKA. V osmo številko lanskega letnika Gledališkega lista se je na 428. strani vrinila tiskovna napaka: pod rimsko številko X. se morata letnici pravilno glasiti 1950—1951 (namesto 1949—1950).

DEL ZA TO ŠTEVILKO pripravljenega gradiva je moral zaradi tehničnih ovir izpasti, **ZGODOVINA F. Gradišnika** pa je iz istih razlogov tokrat objavljena v izredno kratkem odlomku.

Gledališki list Mestnega gledališča v Celju. Letnik IX, številka 3, sezona 1954—1955. Lastnik in izdajatelj: Mestno gledališče Celje. Predstavniki: Fedor Gradišnik, senior. Urednik: Lojze Filipič. Zunanja oprema: arh. S. Jovanović. Tiska: Celjska tiskarna. Vsi v Celju. Naklada: devet sto izvodov. Cena izvodu: dvajset dinarjev.

TRGOVSKO
PODJETJE

»Jadran«

*Vam nudi vse vrste barv, lakov,
naftinih decimatov, mil ter pekočev
za beljenje in slikanje. Razen
navedenega Vam še nudimo vrsto
drugih kemičnih izdelkov vse po
najnižjih dnevnih cenah.*

*izdeluje vse vrste tehtnic od
kuhinjskih do vagonskih v izvedbi
avtomatskih in polavtomatskih za
potrebe industrije, transporta,
prometa, skladišč in trgovine. Cene
konkurenčne, zahtevajte ponudbe.*

TOVARNA
TEHTNIC
CELJE
TELEFON ŠTEV. 21-41

PODJETJE
ELEKTRO-CELJE
CELJE

*Dobavlja potrošnikom električno
energijo po najugodnejših pogojih;
projektira, gradi, opravlja montažo
daljnovodov, prejemnih omrežij in
transformatorskih postaj; izveduje
vsa elektriško-inštalacijska dela.*

*Stalno na zalogi: vse pisarniške
in šolske potrebščine, tiskovine za
vade, šole itd. Pisalni in računski
stroji. Knjižarna, antikvariat,
slike, umetnine. Postrežba
solidna. Cene nizke.*

KNJIGARNA IN PAPIRNICA
MLADINSKA
KNJIGA
CELJE - STANETOVA 3

